

ORNIS FENNICA

1928

SUOMEN LINTUTIIETEELLISEN SEURAN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

N:o 1

Toimittajat: tri *Ivar Hortling*, Helsinki —
Kulosaari, maist. *Einari Merikallio*, Kerava.
Toimituksen osoite: tri *Ivar Hortling*, Hel-
sinki — Kulosaari.
Vuosikerran tilaushinta: Smk. 35: —, ulko-
maille Smk. 40: —

Redaktörer: dr *Ivar Hortling*, Helsingfors —
Brändö, mag. *Einari Merikallio*, Kerava.
Redaktionens adress: dr *Ivar Hortling*, Hel-
singfors — Brändö.
Prenumerationsavgift per årgång: Fmk 35: —
till utlandet Fmk 40: —

Bezugspreis für Abonnenten im Ausland Fmk 40: —

Pica-raser i Fenno-Scandia.

Av PAUL ROSENIUS.

I 4:de häftet av *Ornis Fennica* för 1927 lämnar dr Ernst Wasenius, med anledning av den av prof. Einar Lönnberg gjorda nomineringen av *Pica fennorum*, resultatet av sina mätningar och vägningar av finska skatägg, jämfört med måttuppgifter från Sverige och kontinenten, gående i huvudsak därpå ut att de finska äggen i genomsnitt äro störst. Då detta uttalande ej synes mig fullt tillräckligt motiverat, och då spörsmålets behandling otvivelaktigt är av principiell betydelse, skall jag tillåta mig att med anledning av densamma göra ett par reflexioner.

Wasenius finska material, 161 ägg, har givit genomsnittstalen $\frac{34.1 \times 24.5 \text{ mm.}}{635 \text{ mg.}}$ Rörande de talvärden, med vilka författaren nu jämför sina från Finland erhållna, kan som författaren i viss mån själv påpekar, den anmärkning göras att man i de flesta fall ingenting får veta rörande *antalet* undersökta ägg och inte heller *varifrån* äggen härstamma. För det mellaneuropeiska materialet gäller detta i mindre mån. Hartert nämner intet om antal och ursprung. Naumanns siffror lida delvis av samma fel, men här angivas dock värdena från Reys samling på angivna 100 ägg, förmodligen från mellersta Tyskland. Men anmärkningen gäller genomgående för de mått förf. anför från „Skandinavien“. Troligen härstamma dessa *från Sverige*, men *antalet* undersökta ägg? Hos Westerlund läser man att 5 ägg äro mätta och, utom dessa, något enstaka, påfallande stort. I „Nordens fåglar“ och „Svenska fåglar“ angivas endast *maximi-* och *minimital* för ett obestämt antal ägg, vilket som jäm-

förelsematerial har ett synnerligen begränsat värde och på intet sätt kan användas för de slutsatser förf. velat draga. Tvivelsutan hade det varit bra, om förf. tagit hänsyn även till mitt arbete „Sveriges fåglar och fågelbon“, i vilket angives mått och vikt för 143 svenska skatägg. Genomsnittsvärdena här — $\frac{34.37 \times 24.33 \text{ mm.}}{582.9 \text{ mg.}}$ ¹⁾ — visa ett längdmått som något överstiger och ett breddmått, något understigande de av förf. undersökta finska äggen. Måtten för dessa till antalet klart angivna och nära nog likvärdiga finska och svenska ägg äro varandra icke nämnvärt olika. Vikten är mindre hos de svenska men har i detta sammanhang mindre betydelse. ¹⁾ För övrigt har man just beträffande skatägg iakttagit att vikten icke går parallellt med måtten men ökas med en mera kraftig färgteckning.

Med de i mitt arbete angivna måtten förhåller det sig så att alla äggen, utom 7, härstamma från Skåne, alltså från landets sydända, vilket ju ytterligare ökar deras värde vid jämförelsen ifråga. De nämnda 7, från Gällivare i övre svenska lappmarken, skulle kraftigt nog tala för förf.'s slutsatser, om de icke vore så få — genomsnittsvärdena: $\frac{35.18 \times 25.71 \text{ mm.}}{612 \text{ mg.}}$ — och om icke deras betydelse reducerades av nyligen mätta 18 ägg från Jämtland, vilkas genomsnittsvärden, $\frac{34.12 \times 24.04 \text{ mm.}}{588 \text{ mg.}}$ ligga *under* värdena å de skånska (vilkas genomsnittsmått icke påverkats av dem å Gällivare-äggen.)

Det material, som alltså nu föreligger, är för litet att därpå grunda en säker uppfattning. Vad som synes framgå ur det, det är att ägg från mellersta Tyskland äro mindre än de från Fenno-Scandia — Reys genomsnittstal äro $\frac{32.9 \times 23 \text{ mm.}}{565 \text{ mg.}}$ — och att *ingen skillnad till måtten mellan svenska och finska ägg kan anses konstaterad*. Har det gällt att även från oologien hämta stöd för antagandet av tvenne olika skatraser i Fenno-Scandia, så har alltså detta ännu icke krönts med framgång. Och det ligger ju nära tillhands att fråga sig om det verkligen finnes tillräckligt av övriga morfologiska skiljaktigheter för uppställandet av raserna ifråga.

Så vitt jag kunnat finna, har man endast haft variationerna av vinglängden att hålla sig till. Allting annat har slagit slint: kroppsvikt, första handpennan, den svarta spetsen på fjärde handpennan, övergumpsfärgen, fjäderglansen — allt varierar och går igen över

¹⁾ Jfr. nedan Lindfors' uppsats.

hela världsdelen. Och hur förhåller det sig med denna faktor, som ensam skulle betinga rasskillnaden? Av det material som legat till grund för Lönnbergs framställning, framgår att, trots den synnerligen livliga variationen även i denna punkt, *en tendens* till ökad vinglängd mot norr och öster gör sig gällande. Men huru stor är skillnaden? Variationsfältet för samtliga landområdena — Syd- och Nord-Sverige samt Syd-Finland — sträcker sig mellan 180 och 221 mm. En differens om 4 cm. på en skatvinge kan ju i och för sig betraktas som maktpåliggande. Sedd mot bakgrunden av växlingarna inom vart landområde för sig och dessas kontinuerliga övergående i varandra, mister den, som raskonstituerande moment allt för mycket av sin betydelse. Inom Syd-Sverige pendla variationerna mellan 180 och 201, i Nord-Sverige mellan 184 och 210 och i Syd-Finland mellan 186 och 221 mm — varvid dock endast ett fåtal kommer över 200.

Har nu, att börja med, vinglängden denna väsentliga betydelse för rasbestämningen? För denna skulle, märkligt nog, icke en ökning av kroppsvikten vara avgörande: *den* är ett uttryck för ett kallare klimat allenast. Men en ökning av vinglängden, om än så obetydlig, *den* gör rasskillnad. Vet man då varför en vinge blir längre? Är det icke sannolikt att även i denna punkt naturförhållanden öva inflytande? Varför skall *ett*, morfologiskt förändrande naturförhållande som rasbildande faktor anses viktigare än *ett annat*? Och vidare: försiggår icke denna ökning av vinglängden så jämnt stigande och så utan tydlig fasthet för något av landområdena i fråga, att det blir lika omöjligt att uppdraga något så när fasta konturer för en ras? Differensen i vinglängd är icke mindre mellan Syd-Sveriges och Nord-Sveriges skator än mellan detta senares och Syd-Finlands. Varför icke då lika gärna uppställa *trenne* raser som två?

Skatorna visa, som så många andra fåglar en stor benägenhet för variationer. Den större vinglängden gör sig, som Lönnberg själv konstaterar, gällande i hela Östeuropa. Och Hartert anger för skatorna i Nordasien — utan angivande av kroppsvikten — en ännu större vinglängd än den i vår världsdelen. Det hela flyter alltså. Och därför menar jag att Hartert är nog så klok, när han stannar vid *en* form för det mesta av Europa — den spanska går ju så pass avgränsat samman med den säregna nordvästafrikanska att en särform här är klarare given.

En variation bör studeras och tillkännagivas. Men man bör gå

kritiskt fram vid nomineringen. „*Pica pica fennorum*“ står, efter mitt förmenande, på mycket lös grund.

Red.:s tillägg. I fråga om *Pica p. fennorum* Lönnb. hänvisas till tidskriften Fauna och Flora n. 3 1927: „Till kännedomen om skatans variation“, där prof. Lönnberg med utförlig motivering påvisar förekomsten av en ostlig skatras såsom en väl avgränsad geografisk subspecies vid sidan av nominatformen. Redan tidigare har Kleinschmidt påvisat, att de finska skatorna med avseende på vinglängden skilja sig från dem i mellersta Tyskland. Alla raser av *Pica pica* (måhända komma jämte de redan kända även andra att påvisas) bilda en enda formkrets (art).

Inwieweit wird Finnland von (hoch)nordischen Wandervögeln durchquert? ¹⁾

Von IVAR HORTLING.

II.

(Schluss).

Im Folgenden wird etwas näher auf Palméns Zugstrassenkategorien und ihre massgebenden Bedingungen eingegangen.

Nach ihm ziehen gewisse Arten ausschliesslich oder in relativ sehr grosser Anzahl längs der Wege A und O (S. 149 f.), nämlich *Calidris maritima*, *Phalaropus fulicarius*, *Polysticta stelleri*, *Somateria spectabilis*, *Larus glaucus*, *Pagophila eburnea*, *Plotus alle* und etwa *Rissa tridactyla*. Ihre Nahrung nehmen sie teils aus dem Meere selbst, teils von den während der Ebbe entblösten Ufern oder wenigstens von der nächsten Nähe des Ozeans. Die geographische Lage ihrer Zugstrassen sei von den Ozean-Ufern bedingt. Es sind s. g. glazial-litorale bzw. pelago-litorale Zugvögel.

An dieser Stelle kann nur auf das Verhalten der erwähnten und unten zu behandelnden Arten in bezug auf Finnland eingegangen werden. Was *Calidris maritima* betrifft, kennen wir jetzt

¹⁾ Hierzu eine Karte.